

ר' עובדיה מברטנורא

ממחנותיהם. ואין הלכה כר"א:
ה לילה אחד, ופסח דורות
נוהג כל שבעה. מתניתין חסורי
מחסרא והכי קתני, ונאכל
בחפזון בלילה אחד וחמוצו כל
היום ופסח דורות חמוצו נוהג
כל שבעה, דבפסח מצרים
כתיב (שמות י"ג) ולא יאכל חמץ
היום אתם יוצאים, קרי ביה ולא
יאכל חמץ היום שאתם יוצאים
בלבד: ו שמעתי. מרבותי:
שתמורת הפסח, קריבה.
שלמים אחר הפסח: ותמורת
הפסח אינה קריבה. ויש
תמורת פסח שאינה קריבה
היא עצמה שלמים, אלא תרעה
עד שתפול בה מום ותמכר
ויביא בדמיה שלמים, דמותר
הפסח קרב שלמים: ואין לי
לפרש. שכחתי על איזו שמעתי
תקרב, ועל איזו תרעה עד
שתסתאב: הפסח. שאבד
והפריש אחר תחתיו ונמצא
פסח ראשון קודם שחיטת
השני, שהיה עומד לפנינו
בשעת שחיטה, הרי קבעתו
שעת שחיטה בשם פסח, וזה

שנה בשנה במשך כל הדורות?

פֶּסַח מִצְרַיִם מִקְחוּ - לקיחתו מִבְּעֶשְׂוֹר - י'
בניסן, וְטָעוּן דְּמוֹ הַזָּאֵה בְּאֵגֶדֶת אֲזוּב עַל
הַמִּשְׁקוֹף וְעַל שְׁתֵּי מְזוּזוֹת, וְנֹאכַל בְּחַפְזוֹן,
בְּלֵילָה אֶחָד¹³¹.
וּפֶסַח דֹּרוֹת אִיסוֹר חֻמֵץ נוֹהֵג בּוֹ כָּל שִׁבְעָה
יָמִים:

הפסח שאבד או שנתערב

משנה ו

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: שְׁמַעְתִּי מִרְבּוֹתַי שְׁתֵּי מִסוּרוֹת
סוֹתְרוֹת לְכַאוּרָה, הַאֲחַת: שְׁתַּמּוּרַת הַפֶּסַח הֵינּוּ
בַהֲמַת חוֹלִין שֶׁהוֹמְרָה בְּבַהֲמָה שֶׁל קֶרְבֵּן פֶּסַח, שֶׁהִיא
קֶרְבָּה לְמִזְבֵּחַ כְּקֶרְבֵּן שְׁלָמִים, וְהַמִּסוּרַת הַשְּׁנִייה:
וְתַמּוּרַת הַפֶּסַח אֵינָה קֶרְבָּה אֶלָּא תִרְעָה עַד
שִׁיפּוֹל בַּה מוֹם, וְתִימְכַר, וְיִבְיֵא בַדְמִיָּה שְׁלָמִים, וְאֵין
לִי לְפָרֵשׁ - אֵינִי זוֹכֵר בְּאֵיזָה מִקְרָה אִמְרוּ שְׁתַּמּוּרַת
הַפֶּסַח קֶרְבָּה וּבְאֵיזָה מִקְרָה אֵינָה קֶרְבָּה.

אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: אֲנִי אֶפְרָשׁ מָה שֶׁאִמְרוּ
רְבוּתֵיךְ: הַפֶּסַח שְׁנִמְצָא - כְּלוּמַר שְׁקוּדָם אֲבָד
וְהַפְרִישׁ אַחַר תַּחְתּוֹ, וְכַעַת נִמְצָא הַפֶּסַח הַאֲבוּד קִדְּם
שְׁחִיטָת קֶרְבֵּן הַפֶּסַח¹³² הַאֲחֵר שֶׁהַפְרִישׁ תַּחְתּוֹ,

ביאורים והרחבות

ולומד רבי אליעזר: בזמן שטמאי מתים משתלחין - זבין ומצורעין משתלחין. (בזמן ש) אין
טמאי מתים משתלחין (כשהפסח קרב בטומאה ואין טמאי מת אסורים בביאת המקדש) - אין זבין
ומצורעין משתלחין (אינם חייבים כרת על ביאת מקדש, למרות שלא עושים את הפסח).

131. בגמרא מבואר שחסורי מחסרא והכי קתני: וחמוצו נוהג יום אחד (כלומר איסור חמץ
בפסח ראשון נהג רק ביום ט"ו בלבד), ופסח דורות נוהג (איסור חמץ) כל שבעה.

בגמרא (צו, א) למדין מנין לדברים שנזכרו במשנה שנוהגים רק בפסח מצרים. דכתיב: "דברו
אל כל עדת ישראל לאמר בעשר לחדש הזה ויקחו" - זה (פסח מצרים) מקחו מבעשור ואין
פסח דורות מקחו מבעשור. ובענין החפזון נאמר: "ואכלתם אותו בחפזון" - אותו (שבמצרים)
נאכל בחפזון ואין אחר נאכל בחפזון. ועוד, איסור חמץ בפסח מצרים היה רק כל יום ט"ו,
ופסח דורות כל שבעה. אבל לענין אכילת הפסח שניהם שווין שאכילתן לילה אחד.

132. בגמרא (צו, ב) נחלקו חכמים בפירוש המילים "שחיטת הפסח": איתמר, רבה אמר: קודם
שחיטה ולאחר שחיטה שנינו. רבי זירא אמר: קודם חצות ולאחר חצות שנינו. ולרבי זירא הא
קתני (במפורש במשנה) "קודם שחיטת הפסח"? אימא (שכוונת המשנה) קודם זמן (הראוי

ר' עובדיה מברטנורא
שלא הקריבו דחהו בידיים ולא
יקרב הוא עצמו שלמים: עד
שיסתאב. שיפול בו מום שלא
יהיה ראוי לקרבן: וכן תמורתו.
אם המיר בו בהמת חולין אחרי
כן: לאחר הפסח. כלומר ואם
לאחר שחיטת השני נמצא, הרי
לא קבעתו שעת שחיטה בשם
פסח, ולא נדחה בידיים, ויקרב
הוא עצמו שלמים: וכן
תמורתו. וה"ה דמצי ר' יהושע
למיתני בפסח עצמו, יש פסח
קרב ויש פסח שאינו קרב:
ז ויפלו דמיו לנדבה. נותנים
אותן המעות לתיבה שבמקדש
ומקריבין מהן עולות נדבה: לא
יביאנו בנו אחריו לשם פסח.
דהוה ליה פסח שמתו בעליו
ואין כאן מנויין:

ועתה שני הפסחים עומדים לפנינו בשעת שחיטה,
הרי ששעת השחיטה קובעת את שניהם בשם פסח,
וכשלא מקריב את אחד מהם - הריהו דוחה אותו
בידיים, לכן לא יקרב כשלמים, אלא ירעה
המקורי עד שישתאב - שיפול בו מום ויפסל
מקרבן, וימיר, ויקח בדמיו שלמים שהואיל
וכששחט את השני דחה לזה בידיים - אינו יכול
להיקרב לשלמים. וכן הדין בתמורתו של פסח כזה
(הראשון), שאם המיר בהמה אחרת בפסח זה - אף
היא תרעה עד שתסתאב וכו'.

ואם נמצא הפסח המקורי שאבד רק לאחר שחיטת
הפסח שהופרש תחתיו, כיוון שלא נדחה בידיים,
שהרי לא היה לפנינו בשעת השחיטה, לכן הוא עצמו
קרב על המזבח לשלמים, וכן הדין בתמורתו¹³³:

משנה ז

המפריש בהמה נקבה לפסחו, או הפריש זכר
בן שתי שנים שאינם ראויים לקרבן פסח, שנאמר
(שמות יב, ה): "שֶׁה תָּמִים זָכָר בֶּן שָׁנָה יִהְיֶה לָכֶם -

ירעה בשדה עד שישתאב - שיפול בו מום מאליו, וימיר, ויפלו דמיו לנדבה
- לתיבה שבמקדש שממנה מקריבים בית דין עולות נדבה.

המפריש בהמה לצורך פסחו ומת, ולא היו עליו מנויים אחרים, ונמצא הפסח
עומד בלי בעלים - לא יביאנו בנו אחריו לשם פסח הואיל ולא נמנה עם
אביו, אלא לשם שלמים שדינו כמותר הפסח שקרב שלמים¹³⁴:

ביאורים והרחבות

(לשחיטת הפסח (שהוא בחצי היום). כתנאי: הפסח שנמצא קודם שחיטה ירעה, לאחר שחיטה
יקרב. רבי אליעזר אומר: קודם חצות ירעה לאחר חצות יקרב.

133. בגמרא (צו, ב) אמרו, שלפי דברי רבי עקיבא אפשר היה לנקוט דין משנתנו בפסח עצמו,
שיש פסח קרב ויש פסח שאינו קרב. אלא שדרך אגב באה המשנה להשיענו, שיש גם
תמורת פסח שאינה קרבה, ואין אומרים שמתחילתה היא שלמים.

עוד גרסינן (שם): אמר רבא: לא שנו אלא שנמצא אחר שחיטה (שהפסח שאבד היה ראוי
לשלמים) והמיר בו אחר שחיטה, אבל נמצא קודם שחיטה והמיר בו אחר שחיטה (של קרבן
האחר - אינו בא שלמים, כי) תמורתו מכח קדושה דחוויה קא אתא, ולא קרבה.

134. בגמרא (צו, א) למדין מהתוספתא, תנו רבנן: המפריש את פסחו ומת, אם (היה) בנו
ממונה עמו (על אותו פסח) יביאנו (בנו) לשום פסח, אין בנו ממונה עמו יביאנו לשום שלמים
לששה עשר. לששה עשר אין לחמשה עשר לא, קא סבר נדרים ונדבות אין קריבין ביום טוב.